

בס"ד, כ"ד כסלו התשפ"ו

זבחים צ"א – תדיר מול מקודש, ונדבת שמן ויין בפני עצמם

שאלות:

1. יוחאי רואה שכבר הגיע זמן מנחה האם הוא צריך קודם להתפלל מוסף?

איבעיא להו: תדיר מול מקודש (המשך)

הגמרא ממשיכה את השאלה מהדף הקודם: אם יש שני קרבנות, אחד תדיר יותר והשני מקודש יותר – מי קודם?

- הגמרא מנסה להוכיח מהמשנה **שתמידין קודמים למוספין**. ומוספים מקודשים יותר (כי הם קורבנות של שבת או חג), וזה מקרה של תדיר מול מקודש. אבל הגמרא דוחה את הניסיון כי הקדושה של השבת או החג משפיעה גם על התמידים הקרבים באותו היום ומוסיפה להם קדושה, ולכן זה לא מקרה של תדיר כנגד מקודש ואי אפשר להוכיח ממנו.
 - באותו אופן הגמרא דוחה ניסיונות להוכיח מכללי המשנה האחרים:
 - **מוספי שבת מול מוספי ראש חודש** כי קדושת ראש חודש משפיעה גם על מוספי שבת.
 - **מוספי ראש חודש מול מוספי ראש השנה** (קדושת ראש השנה משפיעה גם על מוספי ראש חודש).
 - **ניסיונות הפשיטה מדינים אחרים ודחייתם באופן דומה:**
 - **ברכת יין מול ברכת היום:** הגמרא מנסה להוכיח מדעת **בית הלל** שברכת יין קודמת כי היא תדירה. הגמרא דוחה את הניסיון: כי קדושת היום חלה גם על ברכת היין.
 - **תפילת מנחה מול מוסף:** רבי יוחנן פוסק שאם התאחר בתפילת מוסף וכבר הגיע זמן מנחה, מתפלל מנחה קודם למוסף (כי מנחה תדירה). הגמרא דוחה את הניסיון: כי הקדושה של שבת משפיעה גם על המנחה.
 - **שלמים של אמש מול חטאת של יום:** שלמים של אמש קודמים, הגמרא מנסה לדייק אם ככה שחטאת (מקודשת) של היום תקדום לשלמים של היום (תדיר). **אבל רבא** דוחה את ההוכחה כי שלמים הם "מצוי" (מרובה), לא "תדיר" (קבוע), ואין ראייה ממצוי לתדיר.
 - הגמרא **מקשה** על **רבא** מברייטא בתורת כהנים שאומרת שמצוות המילה יותר תדירה מפסח (למרות שהיא בעצם רק מצויה), ולכן אולי נתחייב עליה בכרת למרות שהיא מצוות עשה. **רבא** דוחה את הקושיה כי:
 - המילה נחשבת "תדירה במצוות" (נכרתו עליה 13 בריתות).
 - ומילה לגבי פסח היא כל כך מצויה שהיא נחשבת כ"תדיר", אבל שלמים לגבי חטאת לא. והמסקנה היא שאין ראייה מהמשנה.
2. דב לא זוכר האם בקידוש קודם מברכים על היין או בסוף, מה הסימן לזכור?

תדיר ושחט: סדר הקרבה בדיעבד אחרי ששחט

הגמרא שואלת מה הדין אם יש לפני הכהן תדיר ושאינו תדיר (שהיה צריך להקדים את התדיר), והוא שחט קודם את שאינו תדיר? האם אומרים שמאחר שכבר שחט אותו, שיקריב אותו, או אולי הוא צריך לעצור ולמסור את הדם לשמור עליו ("ממרס בדמו") ולשחוט קודם את התדיר?

- הגמרא מנסה להוכיח מהמשנה: כי שלמים של אמש קודמים לחטאת ואשם של היום. ואפשר לדייק אם היו שלמים של היום שנשחטו ראשונים (כלומר, הוקדמו לשחיטת החטאת המקודשת), החטאת והאשם יקדמו לזריקת דם השלמים. ואותו דין צריך לחול גם בתדיר: אם הקדים ושחט את שאינו תדיר, צריך להמתין ולשחוט את התדיר. אבל הגמרא דוחה את הניסיון: אולי זה רק כשהוא שחט את שניהם, אבל זה לא עונה לשאלה אם שחט רק את הפחות מקודש (או את הפחות תדיר).

ניסיונות נוספים לפשוט (ודחייתם):

- מברכות הקידוש ותפילת מנחה:** מנסים להשוות לדינים שבהם הקדימו את התדיר (יין קודם ליום, מנחה קודמת למוסף). אבל הגמרא דוחה את הניסיון: כי שוב במקרים אלו, הכל נחשב "כאילו שחטו את שניהם", ואין הוכחה לשאלה המקורית.
- רב אחא בריה דרב אשי** מנסה להביא ראיה מפסח שנשחט לפני התמיד של בין הערביים. במקרה הזה, ממרסים (מערבבים) את דם הפסח עד שזורקים את דם התמיד, ורק אז זורקים את דם הפסח. אבל ההוכחה נדחית, כי הדיוק בלשון המשנה מראה שהתמיד כבר היה שחוט קודם לכן.
- שמואל רוצה להביא שמן זית כקרבן, זה אפשרי?

משנה וגמרא: מנחת נדבה של שמן

המשנה מביאה מחלוקת האם ניתן להתנדב שמן למנחות בפני עצמו.

- רבי שמעון** אומר: שאין מתנדבים שמן. לכן, כל שמן שרואים שמגיע למזבח או שמתחלק לאכילת כהנים – הוא מותר של מנחה מחויבת ולא שמן שבא בנדבה:
 - אם ראית שמן שמתחלק בעזרה (לאכילת כהנים), זה או מותר ריקי מנחות מאפה תנור של ישראל, או לוג שמן של מצורע.
 - אם ראית שמן שניתן על גבי האישים (על המזבח), זה או מותר ריקי מנחת כהנים (שהיא כולה עולה כליל), או מנחת כהן משיח (מנחת חביתי כהן גדול).
- רבי טרפון:** חולק ואומר: שמתנדבים שמן.
- שיטת שמואל (בדעת רבי טרפון): שמואל** אומר: שהמתנדב שמן – קומצו עולה למזבח והשאר נאכל. הוא לומד את זה מהפסוק "וּנְפֹשׁ כִּי תִקְרִיב קִרְבַּן מִנְחָה" – המילה "קִרְבַּן" מיותרת, וממנה לומדים שאפשר להביא שמן כקורבן. ומאחר שלמדנו את זה ממנחה, מקישים את השמן למנחה שבה יש קומץ ושיריים.
 - רבי זירא** מנסה להוכיח את שיטת שמואל מהרישא של המשנה ("שמן שמתחלק לשיטת רבי שמעון הוא לא נדבה"), יוצא שלשיטת רבי טרפון שמן נדבה מתחלק (כלומר, יש שיריים וקומץ).

- **אביי** מדייק מהסיפא ("שמן שניתן על גבי האישים") בצורה הפוכה: שאם יש נדבת שמן, **כולו** עולה לאישים שלא כדעת **שמואל**.
 - **רבי זירא** מתרץ שהסיפא מדברת על הקומץ, **ואביי** מתרץ שהסיפא היא העיקר, והרישא נשנתה אגב הסיפא, ואין לדייק מזה.
 - הגמרא מביאה ברייתא: "יין כְּדַבְּרֵי רַבִּי עֲקִיבָא לְסַפְּלִים שְׁמֵן כְּדַבְּרֵי רַבִּי טַרְפוֹן לְאִישִׁים". הגמרא מנסה לדייק שכשם שיין כולו לספלים, ככה שמן כולו לאישים, אבל דוחה את הדייק כי אין דין השמן כדין היין.
 - הגמרא מנסה לומר שההסבר של **שמואל** שנדבת שמן נקמצת, שנוי במחלוקת תנאים שתלויה בשיטת הלימוד של היקש 'קרובן – מנחה', בדומה לגזירה שווה:
 - לפי **חכמים**: לומדים בשיטת "דון מִינָה וּמִינָה" לומדים את כל הפרטים מהמנחה – הכמות (לוג אחד) ודין קומץ ושיריים כדעת **שמואל**.
 - לפי **רבי**: לומדים בשיטת "דון מִינָה וְאֻקִּי בְּאַתְרָהּ" לומדים את עצם הנדבה מהמנחה, אבל את שאר הפרטים לומדים מנסכים – השיעור (שלושה לוגים, המינימום של נסכי יין בקורבן כבש), ודין כליל לאישים.
4. שמעון הביא יין יקר בנדבה לבית המקדש, מה עושים איתו?

יין נסכים בנדבה

- הגמרא דנה בדין של יין נדבה, ובאיסור כיבוי אש המזבח.
- **שמואל** אומר שמתנדב יין מביא ומזלף אותו על האש והוא לומד את זה מהפסוק "יין תקריב לנסך חצי ההין... אשה ריח ניחח לה".
 - **רש"י** מסביר שיין נסכים שבא בגלל הזבח כתוב עליו "נסך שכר", הכוונה שיראו אותו כשמזלפים אותו לתוך הספל שבפינת המזבח כשפוקקים את השיתין (לשון שכרות ושביעה), אבל יין נדבה הולך על האש.
 - הגמרא **מקשה**: הרי זה מכבה את האש, והתורה אסרה "לא תקבה"! **שמואל** משיב: "כיבוי במקצת הוא לא שמיה כיבוי".
 - הגמרא **מקשה**: **מרב נחמן** שאמר שהמוריד גחלת יחידה ומכבה אותה – חייב! הגמרא **מתרצת** ששם היתה הגחלת היחידה, ולכן זה נחשב כיבוי של כל האש. או שזה לצורך מצוה. אבל קשה מברייתא של **רבי אליעזר בן יעקב** שאוסרת לכבות גחלת (כדי לתרום דשן) אפילו לצורך מצווה. הגמרא **מתרצת** ששם אפשר לחכות עד שהגחלת תהפוך לאפר, אבל בזילוף יין אי אפשר לחכות.
 - הגמרא מביאה ברייתות שחולקות על הדין של **שמואל**: ואומרות שהיין הולך לספלים ולא לאש. והגמרא **מתרצת** שהברייתות האלו הן בשיטת **רבי יהודה** שאוסרות לכבות את האש, גם ב"דבר שאינו מתכוון". אבל לשיטת **רבי שמעון**: "דבר שאינו מתכוון" מותר. וכך סובר **שמואל**.
 - הגמרא **מקשה** שבמקום אחר **שמואל** פסק **כרבי יהודה** (שאסור לכבות גחלת עץ ברשות הרבים). לכן הגמרא מסבירה:

הדף לע"נ
אמו"ר שלמה חיים משה ב"ר שמואל מנחם הכ"מ
נלב"ע י"א כסלו התשפ"ו

- שב-דבר שאינו מתכוון: שפירושו שיש כאן שתי פעולות שונות (זילוף יין, וכיבוי), אם לא התכוונת לפעולה האסורה (כיבוי), והיא לא הייתה הכרחית – שמואל פוסק כרבי שמעון שמתיר.
- אבל במלאכה שאינה צריכה לגופה: שפירושה שיש כאן פעולה אחת עם שתי תוצאות (כיבוי גחלת עץ שיוצר פחם – תוצאה עיקרית, ומונע נזק – תוצאה צדדית). שמואל פוסק כרבי יהודה (שאסור) למרות שהוא צריך רק את התוצאה המשנית.